

ZENBAIT KONTZEPTU GARAPENA ETA GARAPENAREN PSIKOLOGIAREN INGURUAN

1. Garapenaren definizioa

Garapenaren psikologia giza garapenean bizi-zikloan zehar gertatzen diren aldaketa psikologikoen deskribapen, azalpen eta optimizazioaz arduratzen den zientzia da (Arranz, 1998). Hau da, gizakiarengan sorkuntza-garaitik (espermatozoidea obuluan sartzen denetik organismo berri bat sortzean) hiltzen den arte (bizi-zikloan zehar) gertatzen diren aldaketa normatiboak aztertzen ditu. Biztanleria osoarengan edo biztanleria osatzen duten gehienengan adin zehatz batean gertatzen diren aldaketekin du zerikusi izaera normatiboak. Adibidez, urte bete inguruan oinez ibiltzeko gaitasuna eskuratzea, bi urte inguruan hitz egiteko gai izatea, eta abar.

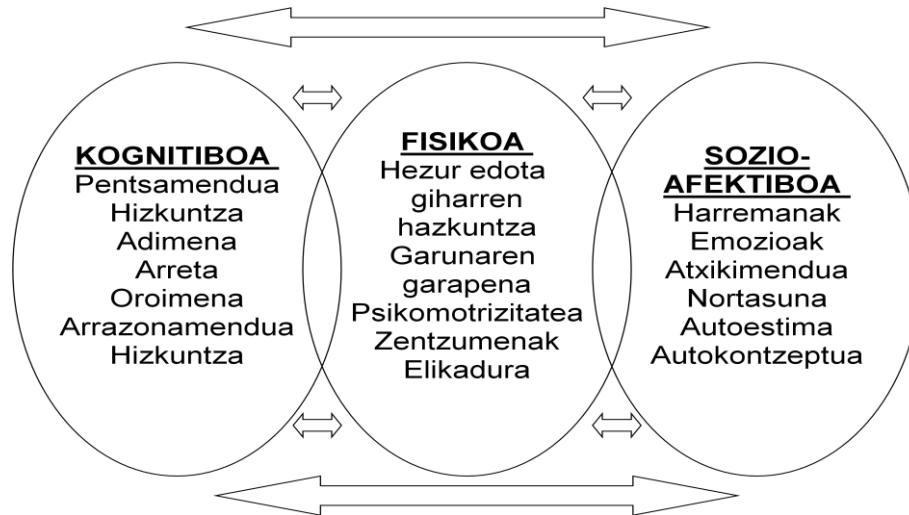
2. Garapenaren esanahia

Giza garapena gertaera zabal eta konplexua da. Giza garapenak, oro har, denboran zehar pertsonaren alderdi biologiko, psikologiko eta sozialetan gertatzen diren aldaketa *kualitatiboak* eta *kuantitatiboak* biltzen ditu. Hau da, giza garapenaren alderdi guztietan (fisikoan, psikologikoan zein sozialean), bi aldaketa mota gerta daitezke: kuantitatiboak eta kualitatiboak. Lehenengoek kantitatean edo kopuruan gertatzen diren giza aldaketekin dute zerikusia (adibidez, altuera, pisua, hitz kopurua). Kualitatiboak, berriz, gaitasun mailako aldaketak dira eta fenomeno berriak agertzea dakarte. Aldaketa horiek neurtezinak dira: adimenean gertatzen diren aldaketak edo mintzaira, esaterako. Horiek pentsatzeko edo arazoitzeko eran gertatzen diren aldaketak dira eta ezin dira neurtu.

Bi aldaketa mota horien arteko ezberdintasunak argitzeko, oroimena hartuko da adibidetzat. Oroimenean, aldaketa kuantitatiboak zein kualitatiboak gertatzen dira. Alde batetik, ume bati hiru urte dituela eta zazpi urte dituela objektu batzuk erakutsi eta gogoratzeko eskatzen bazaio, zazpi urterekin, objektu gehiago gogoratuko ditu ziur asko. Beraz, gogora dezakeen objektu kopurua da aldaketa kuantitatibo baten adibidea. Baina, zapi urterekin objektuez gogoratzeko, hiru urterekin erabiltzen ez zituen oroimen-estrategiak (estrategia mnemoteknikoak deiturikoak) erabiltzeko gaitasuna izango du. Adibidez, objektuak kategoria logikoetan sailkatzea. Hori aldaketa kualitatibo baten isla litzateke.

Alderdi biologiko, psikologiko eta sozialetan gertatzen diren aldaketa kualitatiboak eta kuantitatiboak azaldu ostean, giza garapenaren aldeak zehaztuko dira. Hau da, giza garapenaren alderdiek izaera *holistikoa* dute. Ikuspegi holistikoa hiru alde bereizten ditu giza garapenean: *garapen fisikoa*, *ezagutzaren*

garapena eta *garapen sozio-afektiboa*.. Esan bezala, giza garapenaren diziplina zientifikoa errazago ulertzeko planteatzen dira hiru “alde” horiek, garapena osotasun bat baita eta, hiru aldeek bizi-zikloan zehar elkarri eragiten baitiote.

Garapenaren psikologiak, hiru aldeetatik, bereziki, aldaketa psikologikoak (ezagutzazkoak eta sozio-afektibokoak, hain zuzen ere) aztertuko ditu, baina aldaketa fisikoak ahaztu gabe, gorputz-aldaketek eragin psikologikoa baitute.

Laburbilduz, giza garapenean gertatzen diren aldaketa fisikoak, ezagutzazkoak eta sozio-emozionalak erlazionaturik daude eta elkarri eragiten diote; ondorioz, ikuspegi holistikotik, guztiek osatzen dute garapena. Horrez gain, garapenaren alde bakoitzean, aldaketa kuantitatiboak eta kualitatiboak gerta daitezke.

3. Garapenaren aroak

Bizi-zikloa oso luzea izan daitekeenez, garapenaren psikologiak hainbat adin-tarte bereizten ditu horren barruan. Hala, gai honekin erlazioa duten eskuliburuek egiten duten bezala, honako aro hauek bereizten dira: jaiotze-aurreko aroa, lehen haurtzaroa (0-2), bigarren haurtzaroa edo eskolaurreko urteak (2-6), eskola urteak edo lehen hezkuntza (6-12), nerabezaroa (12-18/20), helduaroa (18/20-65) eta zahartzaroa (65-hil arte).

4. Garapenaren helburuak

Arestian aipatzen zen garapenaren psikologiari buruzko definizioan, aldaketa psikologikoak deskribatzea, azaltzea eta optimizatzea dira garapenaren psikologiaren helburu nagusiak. Horrek esan nahi du garapenaren psikologiaren helburuak askotarikoak direla: batetik, aldaketak deskribatzen saiatzen da;

bestetik, aldaketa horien zergatia azaltzen saiatzen da; azkenik, garapena optimizatzen, hau da, bideratzen, zuzentzen, irtenbidea aurkitzen saiatzen da.

5. Giza garapenean eragina izan dezaketen faktoreak

Arestian aipatzen zen bezala, garapenaren psikologiak bizi-zikloan zehar gizakiarengan gertatzen diren aldaketak deskribatzea, azaltzea eta optimizatzea ditu helburu. Helburu horiek lortzeko, ezinbestekoa da kontuan izatea faktore askok izan dezaketela eragina giza garapenean, besteak beste: espezie bateko partaide izatearen eragina (programazio biologikoa), ezaugarri pertsonalak (esperientzia bereziak), kultura, une historikoa eta taldea (estatus soziala).

